

NIKO ASLAK PELTONEN

KADONNEEN KESÄN AIKAKIRJA

HELMIVYÖ

Kadonneen kesän aikakirja

Niko Aslak Peltonen

Kadonneen kesän aikakirja

Kertomus pohjoisesta pikkukaupungista
vanhan vuosituhannen päättyessä

Kustantamo Helmivyö
Turku 2023

Niko Aslak Peltonen: Kadonneen kesän aikakirja

ISBN 978-952-7469-29-3

Painopaikka: BoD - Books on Demand, Norderstedt, Saksa

LAKKIAISTEN JÄLKEISENÄ AAMUNA heräsin lievää vahvempaan darraan ja hatariin muistikuviin, joiden mukaan olin käyttänyt Fenniassa liian suuren osan lahjusrahoista ja yrittänyt iskeä ainakin kolmea vuosiluokkani muijaa. Sellaisessa tilanteessa ihmiseen iskee vaistomainen halu paeta jonnekin. Kuinka ollakaan, erästä melko absurdia vaihtoehtoa oli jo roikotettu edessäni.

Pukeuduin, harjasin hampaat, menin alakertaan ja söin haluttomasti vähän jugurttia. Vanhemmat näkyivät puuhailevan kasvimaalla. Tämä oli Helsingin mitapuulla idylli enkä halunnut mitään muuta kuin pois. Tungin kännykän farkkujen taskuun ja livahdin etupihan puolelta ulos porukoiden huomaamatta. Kävelin Limingantietä Kättärin suuntaan ja soitin Lahtelalle. Hän vastasi kuulostaen yhtä krapulaiselta kuin minäkin.

Menin suoraan asiaan. ”Kuule, mä olen miettinyt sitä juttua. Mä voisin oikeastaan tulla.”

”Helevetin hienoa”, Lahtela ilahtui. ”Mie olin ihan tosissani ko mie ehotin sitä. Mutta en mie uskonu että se oikeasti sinua kiinnostais. Verrattuna kesä-Hesaan... Voit tulla ihan koska vaan. Ilmottele sen verran ajoissa että mie ehin hakea vieraspatjan kellarista.”

”Täytyy katella juna-aikataulut. Mutta varmaan heti alkuviikosta vois. Fyrk finns, vaikka kyllä sitä eilen me-

nikin. Mites jätkän lakkiaiset?”

”Kolmesataa ja seittämänkymmentä markkaa Pohjanhoviin”, Lahtela kertoi. ”Vaikka jotkut tarjoskin. Mutta mie oon lähinnä väsyny. Sitten ko tultiin Minnan kanssa minun luo niin jatkui petipuuhiilla.”

”Niin niin”, sanoin varautuneesti. Olin vähän unoh-
tanut, että Lahtela oli seurusteleva mies. ”Ootsä kuule
miettiny tätä juttua sun parisuhteen kannalta? Että mä
oon nurkissa?”

”Sehän on vaan järjestelykysymys. Ja onhan Min-
nallakin oma kämppä. Mie en siltä ala tässä asiassa
lupaa kysymään. Tästä tulee kuule hauskaa. Saat nähä
semmosta kaikkea, mitä ei Hesassa olekaan.”

”Siitä mä olen aivan varma”, hymähdin. ”No, pidem-
mittä puheitta. Mä soitan tai laitan viestiä kun tiedän
sen junan. Niillä spekseillä mitä sillon alustavasti so-
vittiin?”

”Jo vain. Ruoasta maksat puolet ja omat viinas,
vuokran hoidan mie, tai siis porukat ja sossu. Tervetu-
loa vaan. Napapiiri odottaa.”

1.

Jo keskiviikkoamuna heräsin sinisen junan makuuhytistä puoli tuntia ennen kuin konnari kuuluttaisi Rovaniemelle olevan puoli tuntia. Olin saanut keskipeitin, jolla oli kaikkein vittumaisinta loikoilla, joten hapuilin vaatetta päälleni ja keinottelin itseni lattialle. Hyttitoverit lienevätkin jo olleet vessa-asioilla tai aamukahvilla. Otin kylppärikaapista purkillisen haaleaa vettä ja join sen ykkösellä. Haukottelin ja menin kapealle käytävälle maisemia katselemaan.

Eivät ne kummoisia olleet, mutta minua kutkutti sen ymmärtäminen konkreettisen näkymän tasolla, että kotipuolessa ei oltu. Juna sivuutti matalaa talousmännikköä, kuivia kankaita, romahtavia ladonrähjiä. Silloin tällöin jossain pilkotti metsäinen vaaranrinne. En ollut koskaan käynyt pohjoisempana kuin jollain lapsuusvuosien vuokramökillä Tampereen yläpuolella.

Keskellä ei-mitään kuulutettiin paikka nimeltä Muurola ja yllätyin: en ollut tiennyt, että ennen Rovaniemeä olisi vielä pysäkki. Juna jarrutti suoraan harvan metsän keskeltä seisakkeelle, joka ei varsinaisesti ollut kuohuvan elämän ytimessä. Yksi matkalaukkuaan raahaava nainen näkyi jäävän pois, puisen asemara-

kennuksen seinustalla seisoi auto, kaiketi häntä odotamassa. Ajattelin että nainen oli aloittamassa automatkan, jonka seurauksena hänen ruumistaan ei koskaan löydettäisi.

Merkkejä ihmisasutuksesta en nähnyt, mutta sentään asemalta lähdetessä hiekkaiseen rinteeseen kyhätyn pienen hyppyrimäen. Se näytti niin oudolta kessäassaan korven siimeksessä, että olisin ottanut kuvan, mutta kamera oli repussa hytissä ja mäki jäi nopeasti taakse.

Aloin kasailla laiskasti kamojani ja palasin niiden kanssa käytävälle juuri, kun aaltopeltihalleja ja isommasta asema-alueesta kertovaa infrastruktuuria alkoi näkyä. Tuli lisää raiteita ja aseman oheisrakennuksia ja kyltti, jossa luki valkoisin kirjaimin sinisellä pohjalla: ROVANIEMI.

Täällä oltaisiin vuosituhannen viimeinen kesä tai ainakin niin kauan, kunnes Lahtela ja minä alkaisimme käydä liikaa toistemme hermoille.

Junan ikkunasta oli jo voinut päätellä, että lämmintä täällä ei ollut. Taivas roikkui apean pilvisenä maiseman yllä ja ilma näytti tihkuvan kosteutta, vaikka ei satanut. Vedin farkkutakin niskaani ennen kuin raahasin laukkuni asemalaiturille. Lämmintä oli ehkä kymmenen astetta.

Kaikesta harmaudesta huolimatta ensimmäinen asia, minkä varsinaisesti panin merkille, oli avaruus.

Oli kuin tilaa ympärilläni olisi ollut paljon enemmän kuin Helsingissä koskaan. Olin tietysti laajan ratapihan laidalla ja melko klassista sodanjälkeistä tyyliä edustavan asemarakennuksen toisella puolella avautui iso parkkipaikka. Aseman täytyi olla syrjässä keskustasta.

Sekään ei silti selittänyt vaikutelmaani tyhjiin. Tuntui enemmän ulkomailla olemiselta kuin Tukholmassa tai Tallinnassa.

Lahtela tuli asemarakennuksen suunnalta farkuissa ja hupparissa. Hän heilutti kättään jo kauempaa ja kätteli minut sitten jämäkästi päästyään kohdalle.

”Se panee sää parastaan kun etelän mies saapuu”, hän naureskeli. ”Menny lakkiaisillasta koko ajan pas-kempaun suuntaan. Mutta hyvä puoli tässä on, että sääsket ei juuri juhli. Annahan se toinen laukku niin mie kannan sen. Ei ole pitkä matka.”

Ei todella ollutkaan, sillä Lahtela osoittautui asuvan helsinkiläisittäin ajateltuna varsin kateutta herättävässä paikassa. Heti aseman jälkeen junarata sukelsi syvään leikkaukseen keskustan sivuitse, ja miehen kämppä löytyi pikkukerrostalosta heti montun toiselta puolelta. Kohdalla oli kävelysilta, jota pitkin pääsi kuulemma viidessä minuutissa varsinaiseen keskustaan.

Kämppää Lahtela väitti silti halvaksi. Se oli remppaamaton yksiö, jonka kodinhoidosta hän ei jaksanut pitää erityistä huolta – ei niin, että se olisi minua yllät-

tänyt tai haitannut. Ahdasta täällä kyllä tulisi, ellei keksisi mahdollisimman paljon tekemistä ulkomaa-ilmassa.

Ensimmäisinä päivinä se vain oli vaikeaa, sillä satoi kylmää tihkua koko ajan. Tissuttelimme kaljaa, jota haettiin Siwasta kulman takaa. Söimme tonnikalasörsöä ja kuuntelimme Lahtelan levyjä. Hän oli musiikkimiehiä ja erityisen harrastunut suomirokkiin. Itse asiassa Lahtela soitti itsekin bassoa Niemisen Valimonimisessä bändissä, jonka tyyliä oli kuinka ollakaan suomirokki.

”Me ollaan soitettu kolme kertaa Kirjastorockissa, kerran Grandessa ja sitten tyyliin Mondella kaupungin lukioden yhteisbileissä”, hän selvitti perjantaina iltapäivällä, kun kalja oli alkanut maistua erityisen hyvin. ”Haaveena olis päästä tänä kesänä Down By The Kemijokeen, se on semmonen kaupunkifestari, keikkoja baareissa ja terasseilla. Mutta siellä on ihan eteläsuomalaisia levyttäviä bändejäkin eli se ei ole mikään itsestäänselvyys.”

”Niemisen Valimo, on siinäkin nimi bändille”, vituilin patjaltani käsin. Kuuntelin lähinnä suomenkielistä rokkia itsekin, mutta katsoin voivani olla siihen liittyvissä asioissa vähän elitistinen kohdatessani maa-kuntien miehiä.

”Meidän rumpali keksi sen. Katoppa ko se oli huomannu, että noissa viemärinkansissa tuolla kaduilla lukee aina valmistajafirman nimi ja melkein aina se

on Niemisen Valimo. Eikä kukaan kumminkaan tiedä semmosesta firmasta mittään. Sitten meille tuli siitä mieleen Hassisen Kone, katoppa ko sehän otti nimensä joensuulaisesta kodinkoneliikkeestä. Niin tämä on tribuutti sille.”

”Mutta siinähan on tietysti se pointti että ‘Hassiksen Kone’ ja heh heh siihen päälle”, huomautin. ”Niemisen Valimossa ei ole tollasta pointtia.”

Lahtela kohautti harteitaan. ”Nimi ko nimi. Ja voi-han se olla vaikka kiertoilmaus viinanjuonnille. Silleen sen kehtaa perustella emännällekin.”

Ilta jatkui yöksi ja lauantaina herättiin kohmelossa aamupäivällä. Tämä onnistui vain Lahtelan laadukkaiden pimennysverhojen ansiosta, sillä aurinko oli ilmeisesti paistanut täysillä aamuyöstä asti. Meidän kimp-puumme se hyökkäsi heti, kun haukotteleva Lahtela nousi vetämään verhot sivuun.

Oli selvää, että suursäätila oli kokenut täyskäänteän. Luonto, muutamaa viikkoa etelää jäljessä, heilimöi ihanan keväisenä ja kaikesta saattoi päätellä, että oli lämmintä. Paikkakunnan kirkko näkyi yksiön ikkunas-ta muutaman sadan metrin päässä ja nyt siellä soitet-tiin hääkelloja. Se kaikki sai pääni kivistämään hieman, mutta toisaalta ulkomaailman kohentunut habitus ei voinut olla vaikuttamatta mielialaankin.

”Ootsä vielä tänään vapaalla jalalla?” kysyin, kun vedimme muroja naamariin, Lahtela kirjoituspöytänsä

ääressä, minä patjallani.

”Joo, Minna tulee vasta huomenna”, hän sanoi. Lahtelan muijakaveri oli ollut porukoidensa mökillä auttelemassa joissakin keväthommissa enkä ollut häntä vielä tavannut.

”Pitäiskö meidän sitten vaikka... tavata paikallisia suuruuksia tai jotain? Mennä terassille, pussikaljalle? Pois kämpästä nyt kumminkin.”

”On suunnitelmissa”, Lahtela vakuutti. ”Yks juttu tai projekti on sovittu tälle iltapäivälle. Alustavasti sovittiin että kahden maissa ja sinne on vähän matkaa, eli kohta vois jo lähtiä. Mutta mie soitan ja varmistan ensin.”

Hän soitti kolmekin puhelua mittaillen niukkoja neliöitä nokialainen korvallaan. En saanut niistä juuri informaatiota, ynähdyksiä ja joojoota ja jepjepiä vaan.

Viimeisen keskustelun jälkeen Lahtela laittoi luvun taskuun ja sanoi: ”Lähetäänkin saman tien. Nähhään parit tyypit ensin Sampokeskuksessa. Ostoskeskus tossa ihan maltillisen matkan päässä.”

Minä menisin minne käskettiin. Aloin kiskoa tennareita jalkaan.

2.

Käveltiin sillan yli ja ohitettiin paikallinen kulttuuri-keskus eli monitoimitalo vasemmalla ja kirjasto oikealla. Lahtela esitelmöi siitä, miten ne olivat Alvar Aallon suunnittelema, kuten itse asiassa Rovaniemen koko asemakaava. Kaupunginhan olivat saksalaiset sodassa polttaneet ja sitten jouduttu rakentamaan tyhjistä uusiksi.

”Sitä sanotaan poronsarviasemakaavaksi”, Lahtela kertoi. ”Aalto oli inspiroitunu hirvasporon sarvikruunusta ja aatellu, että se sopii justiin hyvin Rovaniemen symboliksi. Siinä vaan on se, että jos sie ajattelet poron sarvikruunua, niin nehän ne sarvet haarautuu ja jokainen sarvi sitten tietysti päättyy. Niin nyt jos sie katot Rovaniemen karttaa ja lähiöitä lännessä ja idässä niin siellä on isommista teistä haarautuvia pienempiä teitä ja sitten vielä pienempiä teitä ja ne kaikki päättyy umpikujaan. Se oli Aallon visio. Se ei vissiin ollu automiehiä. Mutta kyllä mie tuosta kirjastosta tykkään, se on hieno rakennus. Käypä siellä kun joudat. Tuo toinen talo niin se on Lappia-talo. Katoppa kun sen katto on tehty tuolleen kumpuilevaksi. Aallon ideoita

sekin. Symboloi tuntuja, mutta tiiätkö mitä jokainen rovaniemeläinen noissa katon muodoissa näkee?”

”No mitä?” kysyin vailla aavistustakaan vastauksesta.

”Tissit”, Lahtela informoi.

Tultiin keskustaan ja muutaman korttelin päästä Lahdeltan mainitsemalle ostoskeskukselle. Se oli kai kaupungin sydän. Vieressä oli parinsadan metrin pätkä kävelykatua ja ostoskeskuksen edessä aukiontapainen. Oli matalia liikerakennuksia ympärillä ja itse kauppakeskus korttelin laajuinen kompleks, maakuntaversio Itiksestä. Mentiin suoraan sisään paraatiovista. Alaulassa oli avointa tilaa toisen kerroksen korkeuteen ja peräti suihkulähde. Sitä reunustavilla penkeillä istuskeli kaksi pitkiin mustiin roolipelaajatakkeihin puukeutunutta hahmoa, jotka nousivat sijoiltaan lähestyessämme heitä.

Katselin jätkeä lievästi uteliaana. Meidän ikäisiämme kavereita, mutta keskenään kovin erilaisia. Toisella oli rokonarpiset kasvot ja epäsiististi sinne tänne sojottava fleda, toisella taas kampausta kunnossa ja naamalla ironiseksi tarkoitettu hymynkare.

”Laine ja Saraspää”, Lahtela esitteli. ”Nää tulee meidän mukaan sinne minne ollaan menossa. Ja tää tässä on Palokoski. Se tulee Hesasta.”

”Sano mieluummin että stadista”, korjasin.

”Stadista. No niin, teillä on varmaan kaikki tarvittava mukana?”

”No ei kun heitettiin ne Kemijokeen tossa matkalla tänne”, Saraspää heitti läppää samalla, kun poistuimme kauppakeskuksesta. ”Täällä alko muuten olla vähän tuskallista olla. Justiin ennen kun te tulitte niin me nähtiin kun Harrin pikkusisko meni tonne Tiimariin semmosessa muijaporukassa. Ei siinä muuten mitään mutta kun mie en halua nähä sitä nyt. En päättäjäisillan jälkeen. Meni siellä rantsussa semmoseksi että mie en vaan halua sitä nähä. Ties mitä se kuvittelee. Onneksi sillä ei oo mun numeroa.”

”Olisit vaan siekin tullu Pohjanhoviin niin ei tarttis pelätä alaikäisiä muijia ainakaan”, Lahtela sanoi.

”No vittu kun miehän en minnekään Pohjanhoviin mene kattomaan kun ylioppilaat leuhkii lakki päässä ja odottaa että niille tarjotaan viinaa”, Saraspää tuohui. ”Mie olen aina käyny päättäjäispäivänä rantsussa ja vielä tänä vuonna mie nyt en ajatellu, että mie olisin liian vanha siihen.”

”Mutta Harrin pikkusiskolle olet kumminkin liian vanha”, Lahtela huomautti. Siihen ei Saraspää sanonut mitään, vaan näytti myrtyneeltä.

Käveltiin keskustasta pois päin, ensin samaan suuntaan kuin tullessammekin, sitten ennen kirjastoa ja Aallon tissitaloa käännyttiin sillalle, joka ylitti rotkossa kulkevan valtamaantien. Kaupungin keskellä oli helvetin iso maantiekuiilu, joka halkaisi sen kahtia. Ihmettelin tätä seuralaisilleni.

”No katoppa ko tuo on nelostie”, Lahtela sanoi. ”Se mennee napapiirille ja siitä ylöspäin ihan sinne oiki-aan Lappiin. Turistit ajelee sitä pitkin eikä niitä kiinnosta käyä Rovaniemen keskustassa. Niin pittäähän niiden päästä siitä nopiasti ohi. Ne voi sitten keskustan jälkeen pysähtyä Saarenkylässä Citymarketissa ja sitten napapiirillä Joulupukin pajakylässä. Sitten ne voi siitä jatkaa kätevästi Saariselälle ryyppäämään.”

”Mie olen kerran ryypänny Inarissa Ranta-Marissa poroerotuksen aikaan”, Laine väitti. Se oli ensimmäinen kerta, kun kuulin hänen sanovan mitään. ”Ei se ollu sinänsä tarkoitus, me vaan satuttiin serkkupojan kanssa sinne kun oltiin vähän autoilemassa. Jos te luulette että te tiätte jotain ryyppäämisestä niin ette te kyllä tiiä. Inarilainen poromies tietää. Mie näin siellä kun yksi ukko ei enää pystyny kävelemään niin se konttas tiskille ja ojensi kättä ylös ja emäntä mitään sanomatta iski sille kossuvissyn käteen. Se on ryyppäämistä ja mikään sitä ennen ei ole.”

”Ei täällä Rovaniemellä sitten vissiin ryyppymiehen mainetta ihan helpolla saa”, päättelin.

”Eipä niin, mutta teillä stadissa vissiin saa”, Saras-pää vittuili. ”Luulekko sie Lahtela että tuo Stadi ihan kestääkin kesän täällä?”

”Sehän se jää nähtäväksi”, Lahtela sanoi neutraalisti.

Käveltiin ankean ja tyhjän torin poikki. Ilman mitään myyntikojuja tai muuta elämää se oli vain asfaltoitu

**Nuoruus, ensirakkaus ja
vuosituhannen viimeinen kesä.
Kuollut runoilija, kuollut natsi
ja joukko eläviä ihmisiä.**

Rovaniemellä sataa, kun juuri ylioppilas-
lakkinsa saanut Palokoski nousee sinisestä
makuuvaunusta. Stadilaisjätkän on tarkoitus
viettää napapiirin pikkukaupungissa nuoruuden
viimeinen kesä. Sää muuttuu pian helteiseksi,
mutta kesällä on Palokosken varalle muitakin
suunnitelmia kuin rentoa kaljanjuontia.

Historiallisesta fiktiostaan tunnetun **Niko
Aslak Peltosen** neljäs romaani on irtiotto
aiemmasta ja paluu omaan lähimenneisyyteen.
Kadonneen kesän aikakirja on ajan- ja
paikankuva sekä rakkaus- ja aikuistumistarina.
Lisäksi se on kauhufantastinen tulkinta siitä,
miksi kerran tuhkaksi poltettu pohjoinen
kaupunki on sellainen kuin on.

**KUSTANTAMO
HELMIVYÖ**

9 789527 469293

KL 84.2

Kansi: Kaisa Ranta